

13.5.2024

Perustuslakivaliokunta
pev@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 2 §:n muuttamisesta, HE 26/2024 vp.

Lausunto

Tietosuojavaltuutettu on antanut sisäministeriölle lausuntonsa nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen luonnoksesta. Lausunnossa on kiinnitetty huomiota ulkomaalaislain 131 §:n ehdotettuun 5 momenttiin.

Hallituksen esityksessä on ehdotettu säädettäväksi ulkomaalaislain 131 §:ään uusi 5 momentti. Kyseinen uuden momentin mukaan 131 §:ssä tarkoitetut henkilötiedot voidaan luovuttaa SIS-kuulutuksiin ehdotetussa säännöksessä säädettävällä tavalla.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 52 artiklan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Sen mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 50. kappale sisältää asetuksen artiklan tavoitteet ja perustelut.

Nyt kyseessä olevat biometriset henkilötiedot mahdollistavat luonnollisten henkilöiden täsmällisen tunnistamisen ja ne ovat sekä erityisiä- että arkaluonteisia henkilötietoja, koska niiden käytöstä voi aiheutua huomattavia riskejä perusvapauksille ja -oikeuksille. Näin ollen biometristen tietojen käsittelystä tulee säätää lailla ja niiden käsittelyn tulee olla välttämätöntä.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle SIS-järjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 35/2021 vp) ei ehdotettu biometristen tietojen luovuttamista SIS-järjestelmään tallennettaviin kuulutuksiin, koska sen katsottiin valmistelussa rikkovan tietosuojasääntelyyn ja perustuslakivaliokunnan vakiintuneeseen käytäntöön perustuvaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta. SIS-palauttamisasetuksen 4 artiklan sekä SIS-rajatarkastusasetuksen ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen 20 ja 22 artiklan mukaan tiedot on tallennettava SIS-järjestelmään, jos ne ovat saatavilla. Kansallisissa henkilötietolaeissa on asetettu kuulutusten tallentamisen kannalta merkityksellisiä rajoituksia erityisesti biometrisiin tietoihin kuuluvien tietojen käsittelylle ja luovuttamiselle. Esityksen valmistelun valiokuntavaiheessa (PeVL 40/2021 ja 23/20 HaVM 14/2022) katsottiin, etteivät kansallisesti kerätyt biometriset tiedot olleet saatavilla SIS-asetusten tarkoittamalla tavalla.

Kansallisiin rekistereihin sisältyvien biometristen tietojen luovuttamisen kannalta merkityksellistä on, että SIS-järjestelmään tallennettuihin tietoihin voidaan tietyin edellytyksin tehdä hakuja myös lainvalvontatarkoituksessa tutkittavana olevien vakavien rikosten tai terrorismirikosten teko- paikoilta löydettyjen täydellisten tai epätäydellisten sormenjälkien tai kämmenenjälkien perusteella. Tietojen luovutusedellytyksiä arvioitaessa on huomioitava, että biometristen tietojen käsittelyä rikostorjuntaan liittyvissä tarkoituksissa on kansallisessa lainsäädännössä rajattu tiukemmin kuin SIS-asetuksissa. Poliisin henkilötietolain 15 § 1 momentin käsittelyn edellytys on sidottu välttämättömyyskriteeriin. Välttämättömyyskriteeri ei ole käytössä SIS-asetuksissa. Mikäli biometristen tietojen luovuttamisesta säädetään nyt ehdotetulla tavalla, voi se johtaa tilanteeseen, jossa biometrisiä tietoja voidaan käsitellä toisessa jäsenvaltiossa lievemmillä perusteilla kuin Suomen kansallinen lainsäädäntö edellyttää. Tästä voi seurata myös se, että EU-maiden välisen tietojenvaihdon seurauksena kyseiset biometriset tiedot päätyvät takaisin Suomeen käsiteltäväksi lievemmillä edellytyksillä tai eri käyttötarkoituksessa. Tämä voi muodostaa riskin henkilötietojen käsittelyssä rekisteröityjen näkökulmasta.

Hallituksen esitystä perusteellaan Suomeen tehdyn Schengen-arviointiin, jonka yhteydessä kesällä 2023 komissio kiinnitti huomiota kansallisesti kerättyjen biometristen tietojen luovuttamiseen SIS-järjestelmään. Arviointikertomuksen suosituksissa pidettiin tärkeänä, että Suomen tulisi mahdollistaa kansallisessa lainsäädännössään biometristen tietojen luovuttaminen palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin SIS-kuulutuksiin. Tietosuojavaltuutettu kiinnittää kuitenkin huomiota Euroopan unionin tuomioistuimen 21.3.2024 antamaan päätökseen (C-61/22). Päätös on annettu edellä mainitun Suomen Schengen arvioinnin jälkeen. Päätöksestä tehtävän tulkinnan mukaan päätös sulkee passien ja henkilökorttien biometristen tietojen käytön SIS-kuulutusten osalta. Päätöksellä voitaneen siten arvioida olevan rajoittavia vaikutuksia siihen, miten biometrisiä tietoja voidaan käyttää rikostorjunnassa sekä biometristen tietojen käsittelyyn SIS-kuulutuksissa.

Edellä sanottu huomioden tietosuojavaltuutetun toimisto pitää biometristen tietojen osalta tarkoituksenmukaisena, ettei biometristen tietojen kansallisiin käyttötarkoituksiin ja niiden luovuttamiseen SIS-järjestelmään esitetä laajentavia muutoksia tämän lakiesityksen yhteydessä.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Miia Tukia
Ylitarkastaja

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Jakelu

Perustuslakivaliokunta

Yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Sähköposti: tietosuoja@om.fi
Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki
Puhelinvaihte: 029 566 6700
Verkkosivut: tietosuoja.fi